

Elizabeth Costello beziet de Boekenweek

Ik had haar niet uitgenodigd, Elizabeth Costello was er ineens. Het had met de Boekenweek te maken, verklaarde ze, met het thema ervan, en ze zakte neer op de bank in mijn woonkamer. Ik was vereerd dat deze eminente dame juist mij als gastvrouw had uitgekozen. Natuurlijk kende ik haar uit de boeken van J.M. Coetzee, en ik wist dat ze in 1928 werd geboren, dat ze al negentig of bijna negentig is. Een verplaatsing van Australië naar Amsterdam moet dan wel een belangrijke reden hebben.

Ik serveerde mevrouw Costello – ik mocht geen ‘Elizabeth’ zeggen – een kom soep, vegetarisch natuurlijk, veganistisch. Ze is een wereldberoemd schrijfster, tot na haar tachtigste heeft ze over de wereld gereisd om lezingen te geven. Hoewel van verschillende statuur, waren we dus collega’s. Ze wist dat ik paarden, ezels, geiten en een kat heb gehad, juist daarom was haar keus op mij gevallen. Haar belangrijkste thema is de omgang van de mens met dieren; ze wilde weten hoe het daarmee in Nederland is gesteld.

Nadat mijn gaste een dutje op de bank had gedaan, stelde ze voor een stukje te gaan rijden. Ik hielp haar instappen in mijn autootje. Ingesnoerd in de veiligheidsgordel leek ze klein en kwetsbaar. Toen we eenmaal de stad uit waren, beweerde ze dat intellectuelen zich over het algemeen niet in dieren kunnen verplaatsen. ‘Een intellectueel heeft geleerd dat hij dat niet mag doen, dat hij niet antropomorfisch mag denken, dat is beneden zijn niveau. Met een geamuseerde blik kijkt hij naar beneden, naar de mensen die zichzelf wel in een dier herkennen. Vaak zijn dat degenen die weten hoe het is om het moeilijk te hebben. Als dieren iets kunnen, zeker zoogdieren, dan is het lijden. Je zou dat zelfs een van hun grootste overeenkomsten met de mens kunnen noemen. Intellectuelen die beweren dat de natuur nu eenmaal hard is en we ons dus niet moeten aanstellen, zijn in feite romantici. Ze koesteren zwarte gedachtes zonder dat ze er zelf schade van hoeven te ondervinden. De anderen daarentegen, degenen die zichzelf weerspiegeld zien in dierenogen, hebben het gevoel dat ze in een wildernis leven waar het recht van de sterkste heerst. Daar kun je maar beter een beetje aardig voor elkaar zijn.’

We reden de polder in. Verwonderd keek Elizabeth Costello naar buiten. ‘Iedere vierkante meter is hier ontworpen,’ zei ze. ‘Alles wat ik zie is design. Natuur in Nederland lijkt me synoniem aan landschap, aan zelfgemaakt landschap, iets wat je van een afstand beziet.’

Ik dacht aan het bekende gedicht van Bloem over het stukje bos ter grootte van een krant, ik dacht aan het boek *Ordinary Wolves* dat ik pas had gelezen. De schrijver, Seth Kantner, groeide op in Alaska, in een iglo gemaakt van aarde. Hij moest ’s nachts oppassen dat zijn voeten niet vastvroren aan de wand. Eten halen betekende voor hem dat hij een beest ging schieten.

‘Nu linksaf,’ klonk het op dwingende toon. Gewillig liet ik me naar Almere Buiten dirigeren,

naar een parkeerplaats. Daar vandaan wandelden we samen naar een gebouwtje waar je vanaf de bovenverdieping met verrekijkers naar buiten kon kijken. Ik reikte mevrouw Costello er eentje van aan, ze begon door het zware voorwerp te turen. ‘Dit lijkt het geboorteland van mijn schepper wel, van Coetzee!’ riep ze uit. ‘Ik zie een savanne met talloze kuddes!’

Ze was enthousiast voor iemand met haar karakter, ik kon het niet opbrengen haar de waarheid te vertellen. Honderden paarden, edelherten en runderen bewogen zich over een geelgrauwe vlakte waaruit grillige vormen staken die ooit bomen met takken waren geweest. ‘In feite is dit ook een ontworpen landschap,’ zei ik voorzichtig. ‘Misschien moet u uw kijker even naar links draaien, daar rijden auto’s op een dijk. Rechts komt een trein voorbij. Deze savanne meet zesenvijftig vierkante kilometer.’

Ze schrok ervan. Stil luisterde ze toen ik vertelde dat twintig konikpaarden zich hier exponentieel hadden vermenigvuldigd. Omdat er ook talloze herten en runderen grazen, hebben boswachters de afgelopen maand meer dan duizend verzwakte dieren moeten afmaken. Waar het vlees van die dieren naartoe gaat is onbekend. De komende winter begint het afmaken opnieuw.

Elizabeth Costello wilde onmiddellijk naar de parkeerplaats terug. We reden langs kassen waarin bloemen en groenten ontsproten aan de voormalige zeegrond, het had ineens iets potsierlijks. Ertegenover, aan de andere kant van de weg, was een stervend bos, de schors van elke boom was rondom afgeknagd. Ik wist dat ze weinig gevoel voor humor had, anders had ik haar gewezen op de polsdikke boompjes die tussen de stervende stammen waren aangeplant, en die met rollen gaas tegen gretige tanden werden beschermd. Zodra het gaas eraf ging, was het met de boompjes gedaan.

‘Stop!’ riep Coetzee’s personage. Ik gehoorzaamde, we stapten uit. Achter een hek was een kudde paarden aan het eten van uitgestrooid hooi, ze deden aan Fjorden denken. Tussen de takjes van een kale struik bungelde een wit kadetje, de dieren taalden er niet naar. Er waren ook wortels en appels over het hek gegooid, in mijn verbeelding zag ik het machteloze gebaar.

Onwillekeurig klikklakte ik met mijn tong. De paarden keken van hun hooi op. Hun ogen en hun wollige oren waren prachtig donker omrand. ‘Dit is het soort dier dat naar zijn naam luistert’, zei ik toonloos. ‘Doe drie keer iets aardigs voor ze en een half jaar later kennen ze je nog. Met zulke wezens speel je geen wetenschappelijke spelletjes.’

Op de terugweg naar Amsterdam zat mijn gezelschap te zwijgen. ‘Dus die dieren vermenigvuldigen zich tot hun voer op is,’ formuleerde ze toen we bijna thuis waren. ‘Zodra ze verzwakken worden ze preventief door de mens gedood. Op omheinde grond is dat niet ethisch.’

Het verbaasde me niet dat Elizabeth Costello meteen naar Schiphol wilde. Haar laatste woorden waren ongewoon emotioneel. ‘Nepnatuur is het,’ zei ze. ‘Zoiets moeten jullie helemaal niet proberen. Het is veehouderij, vee moet je verzorgen. Zodra je die verantwoordelijkheid niet

meer neemt vind ik je verachtelijk. Dit is een wreed experiment.'

Van mijn stuk gebracht zwaaide ik haar uit. Het was Boekenweek, ik verlangde ernaar de boeken van Coetzee te herlezen.

Mariët Meester

Amsterdam, 9 maart 2018

